

**Рекомендаційний список літератури
до 30-річчя виведення військ
з Афганістану.**

Укладач: Стукаленко В.А.

Афган - біль наших душ

30 років минуло з того часу, коли закінчився вивід військ із Афганістану і воїни тодішньої радянської армії повернулися додому. Офіційні воєнні дії для воїнів-афганців були завершені, хоча війна триває й досі. Вона переселилася у душі тих, хто втратив побратимів, хто назавжди залишився калікою, для тих, хто не дочекався своїх синів і братів, хто відкрито в вічі дивився смерті і кому афганські баталії сняться ще й тепер. Війна в Афганістані – незагоєна рана, котра для багатьох кровоточить до нині.

160 тисяч українців пройшли вогненними дорогами Афганістану, 3360 не повернулися додому, більш як 8 тисяч зазнали поранення, понад 100 тисяч перенесли складні захворювання. Залишились без синів 2729 матерів, 1982 батька, стали вдовами 505 молодих жінок, сиротами — 711 дітей. Після війни померло від ран і захворювань вп'ятеро більше «афганців», ніж загинуло, кількість інвалідів збільшилася в кілька разів. Це тяжкі втрати для батьків, рідних, близьких, друзів і в цілому для суспільства.

На сьогоднішній день в Україні мешкає близько 150 тисяч учасників війни в Афганістані. І з ініціативи Української Співки ветеранів Афганістану (воїнів-інтернаціоналістів), 15 лютого воїни-інтернаціоналісти України відзначають на державному рівні День вшанування учасників бойових дій на території інших держав.

Актуальність зумовлена, з одного боку, великим інтересом до теми "Радянсько-афганська війна" в історії України, з іншого боку – увагою до Афганістану в сучасному світі, а також конфліктною ситуацією в різних регіонах світу.

Алексиевич, С. А. Цинковые мальчики: документальная проза / С.А. Алексиевич. – М.: Молодая гвардия, 1990. – 172с.

Мабуть у кожного з нас є свій запас захисту від болю – фізичного й психологічного. Біль автора цієї книги Світлани Алексієвич був вичерпаний до кінця книгою «У війни – не жіноче обличчя». Але ось вона вперше на справжній війні. Письменниця у своїй документальній повісті проходить шлях від людини до людини, від документу до образу. Предмет її дослідження – історія почуттів, а не історія війни. Про що люди думали? Чому раділи? Чого боялися? Прочитавши книгу ви разом з її

автором знайдете відповіді на ці та інші питання.

Афганистан болит в моей душе...: воспоминания, дневники воинов, выполнявших интернациональный долг в Афганистане / лит. запись П. Ткаченко; предисл. Ю. Теплова.- М.: Молодая гвардия, 1990.- 254с.; ил.

Про солдатів неоголошеної афганської війни ви читали статті, нариси та документальні твори. І, мабуть, помітили, що в суспільстві на проблему «афганців» існує два протилежних погляди: одні вважають їх загубленим поколінням, а другі – кращою частиною суспільства. Видавництво «Молода гвардія» вирішила надати слово самим «афганцям», з якими ви зможете познайомитися на сторінках цього видання.

Боровик, А.Г. Афганистан. Ещё раз про войну / А. Г. Боровик. – М.: Международные отношения, 1990. – 256с.

Книга, яка не залишить нікого байдужим. Її автор відомий журналіст Артем Боровик, який неодноразово знаходився в журналістських відрядженнях у Афганістані. До неї увійшли дві документальних повісті. Перша з них побачила світ у 1987 році, вона викликала гарячий відгук у читачів, була нагороджена премією та друкувалася за кордоном. Друга ж повість розповідає про завершувальний етап виведення радянських військ з Афганістану, а також про нелегкі долі воїнів-«афганців».

Афганістан звучить в моїй душі: кн. спогадів та матеріалів про воїнів-інтернаціоналістів, які проживали і проживають в Софіївському районі Дніпропетровської області / авт.-упоряд. І. М. Безена, П. І. Корецький.- Кривий Ріг; Софіївка: Б.в., 2008.- 159 с.; іл.

Бочаров, Г.Н. Был и видел... / Г.Н. Бочаров.-М.: Политиздат, 1987.-62с.

Бочаров, Г.Н. Подвиг Николая Чепика / Г.Н. Бочаров. – М.: Молодая гвардия, 1986. – 205с.

Двадцять років – великий відрізок часу у звичайному людському житті. Але життя довжиною у двадцять років – трагічно мале. Що залишиться від такого життя? Що залишиться після людини, яка прожила на землі лише двадцять років? А залишиться подвиг і світла пам'ять. Про двадцятирічного білоруського комсомольця, воїна-афганця Миколу Чепика, який був удостоєний звання Героя Радянського Союзу (помертньо) за подвиг, здійснений при виконанні інтернаціонального обов'язку у Афганістані, ви дізнаєтеся з цієї книги.

В горах Афганистана / сост. Р. Н. Суворов.-Днепропетровск: Промінь, 1988.- 142с.

Верстаков, В.Г. Афганский дневник / В.Г. Верстаков.- М.- Воениздат, 1991.- 399 с.

Гостропубліцистична книга написана на матеріалі багаточисельних поїздок автора до Афганістану, безпосередньої участі в бойових операціях. Письменник глибоко розкриває психологію подвигу воїнів, витоки їх героїзму, мужності, відваги та ратної майстерності.

Генерал Пётр Шкидченко: воспоминания современников и документы. – К.: Пресс-КИТ, 2012. – 480с.

Дана книга вийшла в серії «Афганська арена» Українського Союзу ветеранів Афганістану (воїнів-інтернаціоналістів) - це великий внесок в справу збереження пам'яті про легендарну Людину, вірного сина своєї Батьківщини, який ще за життя мав повне право, звертаючись до молоді говорити: «Роби як я!». Він захищав нашу Батьківщину від нацистів, його бойовий шлях пройшов і через пекло афганської війни. Видатний полководець і прекрасна людина Петро Шкидченко загинув 19 січня 1982 року у Афганістані при виконанні бойового завдання, але він залишиться назавжди в людській пам'яті.

Дмитренко, А. М. Александр Стовба /А. М. Дмит-ренко.- М.: Политиздат, 1986.- 117 с.; ил.- (Когда им было двадцать).

В документальній повісті український письменник А. Дмитренко розповідає про коротке, але таке яскраве життя дніпропетровського хлопця лейтенанта Олександра Стовби, який загинув на афганській землі, виконуючи інтернаціональний обов'язок. В книзі використані вірші й листи героя, спогади про нього.

Дынин, И. М. После Афганистана: «афганцы» в письмах, документах, свидетельствах очевидцев / И. М. Дынин. – М.: Профиздат, 1990. – 144с.

«Після Афганістану». Ці слова набули особливого змісту для багатьох молодих людей. В їх незвичайних долях перетнулось і героїчне, і трагічне. Різними повернулись додому воїни-інтернаціоналісти. Одні здоровими, другі – інвалідами.

В основу своєї розповіді свідок подій, що проходили на афганській землі, воєнний публіцист Іван Динін поклав документальні факти, листи, свідoctва «афганців», з них ви дізнаєтесь гірку і болючу правду про криваву афганську війну.

Звезда над городом Кабулом / сост. А.П. Житнухин, С.А. Лукошин. – М.: Молодая гвардия, 1990. – 267с.

Генерал-полковнику Борису Громову автори цієї збірки задали питання: «Якими повинні бути книги про Афганістан?». Його відповідь була лаконічна: «Чесними». Це побажання й визначило характер цієї книги, до якої увійшли документи, свідчення учасників подій, вірші та оповідання. Головний принцип їх відбору – чесність та щирість – допоможе вам, шановні читачі, визначити своє відношення до феномену Афганістану, який залишив глибокий слід в долях мільйонів людей.

Звезды славы боевой: на земле Афганистана / сост. И.М. Дынин.- М.: Воениздат, 1988.- 224 с., ил.

З нарисів, що складають цю збірку, ви дізнаєтесь про воїнів-афганців, які отримали почесне звання – Герой Радянського Союзу за проявлені мужність та звитягу при виконанні інтернаціонального обов'язку.

Клубань, А.М. Исход: документальная повесть / А.М. Клубань. – К.: Молодь, 1990. – 72с.

Не одним сивим пасмом закосичена ця дата – 15 лютого, день, коли нарешті

в далекому 1989 році закінчилась десятирічна кривава, трагічна війна в Афганістані. Цей день навіки залишиться в житті колишніх військових як день пам'яті про чужу і жорстоку війну. Автор цієї документальної повісті, воєнний журналіст Олександр Клубань, розповідає про лютневі події в Термезі, свідком яких він був. Прочитавши цю повість ви познайомитеся з її мужніми та хоробрими героями - солдатами та офіцерами, що повернулися у ті дні на Батьківщину.

Ляховский, А.А. Тайны афганской войны / А.А. Ляховский, В.М. Забродин . – М.: Планета, 1991. – 373с.

«Тайны афганской войны» - таку назву дали своїй книзі полковник Олександр Ляховський та підполковник В'ячеслав Забродін. І це не журналістський прийом захопити увагу читачів. У книзі зібрані до недавнього часу секретні документи й матеріали, які пов'язані з введенням радянських військ у Афганістан та перебігом бойових дій протягом усієї війни, а також наданий їх детальний аналіз.

Завдяки цій унікальній книзі ви зможете самі вивчити «білі плями» афганської війни, інформація про яку раніше знаходилася за сімома печатями.

«Но мы не забудем друг друга» / сост. М. Н. Буравцева. М.: Профиздат, 1990.

Павло Анатолійович Буравцев, з листів якого складається ця книга, прожив на світі всього 19 років – 22 листопада 1985 року загинув в бою з душманами. Пішов з життя, «не долюбив, не докурив останньої цигарки», як і багато інших солдат тої війни, які виконували свій інтернаціональний обов'язок в Афганістані.

Павло Буравцев познайомився з дівчиною на ім'я Галина в альпінійському поході. Йшла війна в Афганістані. Він навчався в Ставропольському медичному училищі, і після його закінчення був призваний до лав Збройних сил СРСР, а в 1985 р. – направлений до Афганістану. З армії Павло написав Галині тридцять один лист; останній – написаний за чотири дні до загибелі – закінчувався віршем Костянтина Сімонова «Чекай на мене». Галина одержала його через два дні після похорону. Листи Паші до коханої дівчини зображають його прекрасну душу, що має величезний талант – талант кохати.

Олийник, А.М. Памятник в Кабуле / А. М. Олийник.- М.: Молодая гвардия, 1988.- 284 с., ил.

Автор – військовий журналіст, в документально-художніх нарисах розповідає про мужність воїнів, які виконували інтернаціональний обов'язок, про братську солідарність, бойову взаємодопомогу.

Подвиг: героико-патриотический литературно-художественный альманах.- М.: Молодая гвардия, 1989.- вып.34.- 256 с.

Автори спеціального випуску альманаху – безпосередні учасники або свідки подій афганської війни. В їх повістях, оповіданнях, нарисах є відчуття крихкості світу

людей, є прагнення чесно розповісти про пережите, знайти відповіді на болісні моральні питання. І особливо яскраво це звучить в їх піснях і віршах.

Проханов, А.А. Там, в Афганістані...: романи / А.А. Проханов.- М. : Воениздат, 1988.- 607 с.

Книга включає два романи: «Дерево в центрі Кабула» та «Малюнки баталіста». Події 1979 року в Кабулі, бої в кишлаках, засади на гірських дорогах, вертолітні удари по душманських караванах – про все це читаємо в книзі. Автор яскраво малює образи воїнів-інтернаціоналістів, їх духовні якості, моральний світ..

Савицкий, Е.Я. Я – «Дракон». Атакую!: Размышления о времени и о себе / Е.Я. Савицкий.-М.: Молодая гвардия, 1988.-333с.

Двічі Герой Радянського Союзу, лауреат Ленінської премії, заслужений військовий льотчик СРСР, маршал авіації Євген Якович Савицький в роки війни командував 3-м винищувальним авіакорпусом РВГК. Він здійснив 216 бойових вильоти, збив особисто 22 літаки противника. В своїй книзі автор розповідає про напружене, повне героїки і романтики життя льотчика-винищувача..

Светиков, В.Н. Вершины: документальные повести / В.Н. Светиков.- М.: Мол. гвардия, 1989.- 236 с.

До книги увійшли три документальні повісті, присвячені воїнам інтернаціоналістам.

Автор розповідає про подвиги, які були здійсненні на гарячій землі Афганістану, та відданості тих, хто чекав воїнів на Батьківщині.

Стрельцова, Н.И. Возвращение из Афганистана / Н. И. Стрельцова .– М.: Молодая гвардия, 1990.– 222с.

Першою на війні загинула правда. За нею – життя. Щоб не втрачати життя, треба знати правду. Саме в цьому вам допоможе книга Нінель Стрельцової, вона суворий та гіркий документ про афганські події, учасниками й свідками яких є її герої, обпалені вогнем трагедії, що випала на долю покоління 80-тих.

Фоменко, А. «Афганский синдром»? : заметки об афганской войне /

А. Фоменко // Истоки: альманах / сост. Г.Я. Калашникова.- М.: Молодая гвардия, 1990.- вып. 21-й - С. 337-353.

Критична стаття про поезію поетів-афганців, в якій автор намагається розібратися в такому складному явищі, як війна в Афганістані.

Черных, И.В. Злой ветер афганец: роман / И.В. Черных.- М.: Воениздат, 1990.- 368 с.

Роман письменника присвячений життю військових льотчиків і виконанню ними інтернаціонального обов'язку в складі обмеженого контингенту в Афганістані. В центрі розповіді – доля капітана Громадіна і його дружини Наталії, людей

непересічних, сильних духом, безкомпромісних, здатних на велике кохання.

Відлуння афганських гір

Медников, В. Восстание в Бадабере /В. Медников // Тайны XX века.- 2017.- № 5.- С. 8-9.

Афганська війна 1979 – 1989 р.р. Повстання радянських військовополонених в пакистанському кишлаці Бадабер, в 24-х кілометрах від афганської столиці.

Пантелюк, М. Ця політична авантюра забрала життя десятків тисяч і понівечила долі сотень тисяч людей / М. Пантелюк // Урядовий кур'єр.- 2013.- 15 лютого.- С. 5.

Думка про афганську війну учасника бойових дій.

Стефанів, В. Серед своїх почувалися чужими / В. Стефанів //Урядовий кур'єр.- 2008.- 15 лютого.- С. 18.

М. Гурба і його книга «Війна без перемоги». Особливості служби військових радників у Афганістані. Дані про загальні втрати у війні.

Вишневський, В. Болять незагойні рани/ В. Вишневський // Урядовий кур'єр.- 2004.- 25 грудня.- С. 10.

25 років тому в Афганістан були введені радянські війська.

Омелянчук, І. А у снах приходить Кандагар... / І. Омелянчук // Урядовий кур'єр.- 2004.- 13 лютого.- С. 7.

Спогади про війну в Афганістані.

Раєвський, В. Так закінчилася війна / В. Раєвський // Голос України.- 2003.- 15 лютого.- С. 4.

Виведення військ з Афганістану.

Аблазов, В. Відлуння повстання у Бадабері / В. Аблазов // Голос України.- 2003.- 13 лютого.- С. 17.

Повстання радянських військовополонених у пакистанському Бадабері. Нагородження орденом «За мужність» (по смертно)

С. Коршенко – солдата з України

Зверєв, Е. Наш біль і пам'ять /Е. Зверєв // Червоний гірник.- 2002.- 14 лютого.

Про 15 лютого - день виведення радянських військ з Афганістану.

Криворіжці в афганській війні

Поименная книга памяти воинов-интернационалистов Криворожья, погибших в афганской войне 1979 – 1989 годов.- Кривой Рог: Дионат (ФЛ-П

Чернявский Д.А.), 2018.- 72 с.

Книга пам'яті вміщує 60 імен героїв-криворожан, які загинули в Афганістані. Крім загиблих – 2 чоловіки померлих вдома, в період афганської війни – Гуменюк А.А. (1989 рік) і Жуган С.Л. (1988 рік). Дані приведені станом на 2018 рік.

Бухтияров, В.Ф. Шурави за Пянджем / В.Ф. Бухтияров .- Кривой Рог: КП «Криворізька друкарня», 2014.- 184с.

Це четверта книга криворізького журналіста і краєзнавця Володимира Бухтиярова про події афганської війни. Видана вона з нагоди 25-річчя виведення військ з Афганістану. Розповідає про 45-ох криворожанах, учасниках бойових дій за річкою Пяндж в 1979 – 1989 рр. Автор продовжує збирати матеріал для слідуючої книги.

Бухтияров, В.Ф. Виват, шурави! / В.Ф. Бухтияров.- Кривой Рог: КП «Криворізька друкарня», 2012.- 96с.

Автор книги давній друг криворізьких «афганців». Багато хто розповідали йому про своє перебування за річкою Пяндж. І в результаті з'явилася ця книга – короткі документальні оповідання. Їх сорок, сорок криворізьких долів, які опалив вітер Афганістану.

Лінський, П. Слідами Газнійського спецназу / П. Лінський // Червоний гірник.- 2018.- 15 лютого.- С. 9.

Спогади учасника бойових дій в Афганістані в 1986 – 1987 р.р. В. Сакуна.

Мы понимаем, насколько важно быть вместе и делать все, чтобы в Украине быстрее наступил мир,- ветеран-«афганец» // Червоний гірник.- 2018.- 20 лютого.- С. 2.

Урочистості, присвячені 29-м роковинам виведення військ з Афганістану.
Шидо, А. В Кривом Роге почтили память воинов-интернационалистов / А. Шидо // Пульс.- 2018.- 21 февраля.- С. 8.

Спогади учасників війни в Афганістані.

Колесников, В. Криворожский шурави Виктор Безгинов: «Кроме 53 известных героев, удалось разыскать еще 12 погибших земляков-«афганцев» / В. Колесников // Домашняя газета.- 2017.- 15 февраля.- С. 8.

